

Mythologia, Venise, 1567 - IV, 07 : De Atlante

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[38\] : De Atlante & Endymione](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre IV

[Mythologia, Francfort, 1581 - IV, 07 : De Atlante](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre IV

[Mythologie, Paris, 1627 - IV, 08 : D'Atlas](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre IV

[Mythologie, Lyon, 1612 - IV, 07 : D'Atlas](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Venise, 1567 - IV, 07 : De Atlante, 1567

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 13/01/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/841>

Copier

Présentation du document

PublicationVenise, Comin da Trino, 1567

ExemplaireMunich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) , Res/4
Ant. 50

Formatin-4

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination103v°-105v°

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses [Atlas](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière modification le 25/11/2024

Mythologia.

- At Hercules cum eò diuertisset, fluuiumque detorsisset in mare, ita ut non amplius inundaret regionem, dictus est interemisse aquilam, & ipsum Prometheum à vinculis liberaſſe. Agætas autem libro decimotertio rerū Scythicarum, quia Aquila fluuius optimam atque intimam partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum eſſe datum fabulæ ſcripſit, quod aquila hepate Promethei veſceretur; idque Iouis iuſſu, quoniam imbres frequentes eius imperum & amplitudinem augeſcent. At Theophrastus in quibusdam cōmentariis, quos mihi oſtendit Franciſcus Caluinus Vrbina, vir optimus, mihiq; amiciffimus, ſcriptum reliquit, Prometheum dictum fuiſſe ignem ad homines à cælo detuliſſe, quia rerum diuinarum & philoſophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus oſtenderit, primusque oculos illorum ad illa cæleſtia & ſempiterna corpora ſpeculanda erexerit; cui ſententiæ aſſipulantur ea, quæ ſcripta ſunt ab Aæſchylo; atq; ſcripſit Duris Samius, quod ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante.

Cap. VII.

- 30 DE Atlante verò quoddam frater fuit Promethei, ac filius Iapeti, & Clymenes vel Afæ vel Aſopes vel Libyes, dictum fuit ſuperius. Verum ex hac multarum varietate facile conicere poſſumus diuerſos fuiſſe Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res geſtæ omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Habuit Atlas vxorē Pleionē Oceani filiam & Tethyos, ut patet in lib. 5. Falſorum apud Ouid.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethym,
Qui terram liquidis, quæ patet, ambit aquis.
Hinc ſata Pleione cum ſtellifero Atlante
Iungitur, ut fama eſt, Pleiadesq; parit.

- 30 Suſcepit à Pleione ſeptem filias, quas vnâ cum matre cum Orion per quinquennium inſecutus eſſet, ut cum iis congredereſſetur, illæ Deos tandem precaræ ſunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur earum precibus commotus illas inter ſydera, ut fama eſt, collocauit, quarum nomina ita recensuit Aratus in Aſtronomiis;

Ἰφίτα, Ἰάνη, Ἰσμή, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά,
Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά,
Ἀλκυόνη, Ἰσμή, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά,
Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά, Ἰφιδά.

ſeptem illæ eſſe ſeruntur,

- 40 Quamuis ſint oculis hominum ſex obuia ſigna.
Alcyone, ineropeq; Eleſtraq; diua Celeno,
Taygete, Sterope, præclaro lumine Maia.

Quas etiam, cum in capite ſint tauri, ita ut dux cornua, dux nares, dux oculos deſignent, alia in medio frontis, ubi pili vertuntur, collocatæ ſint, Atlantidas appellauit Virg. in primo Georg. & ſole cum Scorpione exoriente, in vndas cum oppoſitæ ſint demergi inquit, in his;

Ante tibi ſcæ Atlantides abſcondantur.

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuiſſe Atlantis filias dixerint, & Hyan-

Hyantem fuisse illarum fratrem : qui cum à serpente ictus obiuisset, quinque illarum ira eius mortem desleuerunt, ut pro dolore denique mortuæ sint. Ac Iupiter illarum misertus, dicitur in Hyadas eas mutasse, quarum nomina hæc sunt apud Hesiodum ;

*φαίδρα, ἢ δὲ ἀργαῖα, ἢ τὴν φαιδρὰ καλῶνα,
φαίδρ' ἱερήνατα, ἢ δὲ ἰέρηνα τὸν πύλον,
τοῦ φαιδρὸς ἢ δὲ τὴν καλὴν μετὰ τὸν δὲ τὸν πύλον.*

Phxola, siue Coronis, & hinc formosa Cleia,
Phxoq; Eudoreq; implexis crinibus auro.

Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicunt.

10

Alii Ambrosiam siue Coronidem nominarunt, & Eudorā, & Dionen, & Aesiam, & Polyxo : alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt. Quas etiam Bacchi fuisse nutrices crediderūt, & Dodoninas à Dodono Europæ filio nuncuparunt ; qui etiam non ex his, sed aliis parentibus natas arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuisse putent. Ac neque numerus quidem Hyadam caret controuersia ; quoniam Thales Milesius duas tantum esse putauit, quarum altera Borealis, altera Australis, nominaretur. Euripides in Tragedia quam de Phaethonte scripserat, tres : Achxus autem quatuor, at Pherecydes, sex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionysium educauerint, qui Hyes dictus est, ut testatur illud Euphorionis ;

10

ὅς τινος ποτὶ Διονύτῳ ἔτιπεν.

Hyæ cornuto Dionysio irata.

Alii à pluuia dictas putarunt, quod illarum ortus imbrem vernis diebus excitet. Mentionem fecit Pausanias in Arcadicis de Mera Atlantis filia, quæ nupsit Iegeatæ Lycaonia filio. Et Home. de Calypso in t. Odyss. in his ;

Ἰδὲ τὴν ἑρμῆος κόρη

Ἀτλαντὸς θυγατέρα ἑλπίσσης ἔσθ' ἡ δὲ κόρη

Πόσειδον ἰδὲ θυγατέρα. colit atria Diua

Filia prudentis Atlantis, qui alta profundū

Omnia cognouit pelagi.

30

Fama est Atlantem nationibus Hesperii imperasse, habuisseque responsum à Themide Parnasia futurum esse, ut à quodam Iouis filio regno priuaretur, quod testatur Ouid. lib. 4. Metamorph.

memor ille vetustæ

Sortis erat : Themis hanc dederat Parnasia sortem :

Tempus Atla veniet, tua quo spoliabirur auro

Arbor : & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.

Deinde cum Perseus abscissum caput Medusæ reportaret, petiissetque ab eo ut in hospitium caperetur, reiectus fuit & vi depulsus ab Atlante ; quia semper recens in memoria illud oraculi responsum haberet. Huic igitur Medusæ caput Perseus ostendit ira inquiring,

40

at quoniam parui tibi gratia nostra est

Accipe munus ait : leuāq; à parte Medusæ

Ipse retrouersus squalentia protulit ora.

Quantus erat mons factus Atlas.

Polyidus tamen disthyrambicus poeta pastorem fuisse ait Atlantem, qui fuerit in montem sui nominis à Perseo conuersus. Mentionem tecit de hoc monte Strabo libro 17. quem esse scribit in Libya extra columnas Herculis proce-

proce-

procedenti ad sinistram, qui fuit etiam Dyris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes communi nomine dicti sunt, neque vllum proprium nomen habuerunt. Esse verò Atlantem montē altissimum ita testatur Herodo. in Melpomene; Ἰσχυρά δὲ τὴν ἀλὶς γένετα, καὶ πρὸς τῆς οὐρανὸς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκείνην ἀναστήσει· ὁ δὲ αὖτις ἐστὶν ὑψίστος ἀνάστης, καὶ πάντες ἀποφύγεσσι αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς ἀναστήσει· ἀδελφεὺς γὰρ αὐτῷ ἀπολλοῦ ἐστὶν εἰς τὴν οὐρανόν, οὗτοι δὲ οὐρανὸν οὕτως χερσίν· καὶ ἐπὶ αὐτῇ τῇ γῇ ἀγρυπνεῖ· οἱ δὲ ἐχθροὶ τῆς γῆς· ἐπὶ ταύτῃ τῇ οὐρανῷ ἀνδραγατεύουσι· ἐπεὶ οὕτως ἐστὶν.

Extat in hoc mari mons, cui nomen Atlas. Est autem ubique perangustus & teres. ita vero sublimis esse dicitur, ut ad illius verticem oculi mortalium pervenire non possint. Neque ibi unquam vel per æstatem vel per hyemem nubes deesse consueverunt. Hūc incolæ cœli columnam esse dicunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo mons vocantur. Hi populi sunt in extrema parte Libyæ ac Mauritaniz, qui exorientem solem conutitiis infestabantur, quod ipsos, ipsorumq; regionem radiis exureret. Sic etiam Pausanias in rebus Atticorum famam esse inquit, quod mons Atlas vertice cœlum attingat, tanta est eius altitudo: qui ob frequentiam proceritatemq; arborum, & ob aquarum defluentium copiam interclusus, nemini accessibilis dicebatur. Huius montis situm ac sublimitatem ita attigit Virgil. lib. quarto Aeneidos;

20 Oceanū fluem iuxta, solemq; cadentem,
Victimus Aethiopum locus est, vbi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Qui poeta in eo monte describendo omnia hæc & hilloncæ & fabulotæ, tanquam in descriptione alicuius hominis expressit;

lamq; volans apicem & latera ardua cernit
 Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit.
 Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris
 Piniferum caput, & vento pulsatur & imbri.
 Nix humeros infusa tegit, tum flumina mento
 Præcipitant senis, & glaciæ riget horrida barba.

30 Præcipitant senis, & glaciæ riget horrida barba.
Ab hoc monte vniuersus Oceanus qui vel extra vel intra columnas hercu-
lis est in extrema parte Mauritaniz Atlanticum mare appellatur, quod idẽ
& Rubrum dicitur, vt Herodotus testatur in Clio; *ἐπὶ τῇδε τοῦ Ἀτλαντὸς ὁ Ὠκεανὸς καλεῖται, καὶ ὁ Ἰνδὸς, ἅμα τοῦ ῥοδίου ὠκεῖον.* Atq; mare illud, quod ex-
tra columnas Herculis est, Atlanticum vocatum idem est quod & rubrum.
quamuis scriptum reliquit Plato in Critia mare Atlanticum ab Atlante Ne-
ptuni filio fuisse vocatum. Huius inxerunt esse Oceanum socerum, at alii
fratrem, quoniam mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro
differentiis locorum nominatur. Nam vt in Hesperijs regionibus Atlanti-
cum, ita apud Septentrionem Boreæ expositum, glaciale dicitur: alii mor-
tuum vocarunt, quoniam sol & tardos & imbecillos radios supra hoc mare
transmittit. vbi verò prius apparet ex oriens, Eoium vocatur aut Indicum.
40 Quod verò ad Austrum est Aethiopicum, & rubrum nominatur. Cum verò
altissimus sit Atlas mons ille Mauritaniz, ita vt vertex cæsti non possit, lo-
cus datus est fabulæ, quòd Atlas is qui regnavit in Mauritania, cælum su-
stineret, vt ait Aeschylus in Prometheus, quẽ Oceani ita fratrem nominavit;

ἀλλὰ οὐκ ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑταίρων
ἀνθρώπων ἀγλαίᾳ, ὥς πρὸς ἑαυτοῖς τίσται

Ocean.

Non sic profecto: torquet infortuniam
Atlantis inde fratris. ille pondera
Solem ad cadentem sustinet prægrandia,
Cæli columnam, totius terræq; onus.

Hunc montem etiam Homerus columnam nominavit in primo odyssæ, & una cum illo alium montem, qui non procul distat è columnis Herculis, ut est in his;

Εἴ ποτε Ἴδρυ' αὖτις ἀβείη
ἡμῶν, αἱ γὰρ αὖτις ἐπὶ στήθεσσι θεῶν
ἔσονται, ἃς ἰδὺντες ἔσονται
ἔσονται, αἱ γὰρ αὖτις ἐπὶ στήθεσσι θεῶν
ἔσονται, αἱ γὰρ αὖτις ἐπὶ στήθεσσι θεῶν
habet ille columnas

10

Prælongas, cælum ac terram fulcire valentes.

Atque hæc ea sunt, quæ de Atlante memoriz produntur ab antiquis scriptoribus. Nunc quid hæc significant explicemus. Atque illud primum, nullo pacto fieri potest, ut Atlas cælum sustineat, sicuti demonstravit Arist. in secundo libicæli & Mundi; quia si cælum ut sustineatur indigeat, erit graue. At non est tale, ut multis rationibus ibi ostenditur. Ipse præterea Atlas præ labore aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore est sempiternum. Scriptum reliquit Zexes hist. 1. quintæ Chil. Atlantem Aegyptiū, qui multis annis libyco Atlante fuit antiquior, dictū fuisse cælum homeris sustinere, quia rerū cælestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios. Atq; illa quæ de Hercule Aegyptio Atlanteque dicta sunt ab Aegyptiis, Græci ad posteriorem & Atlantem & Herculem Alemeæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cælum sustentandum Herculi ab Atlante parumper datum fuisse, quia res astronomicas & stellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. Refert Pausanias in Bæoticis Polosum vicum fuisse nō procul à Tanagra, in quo Atlas confedisit, & ea quæ sunt sub terra, resque cælestes accurata diligentia inuestigasse dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuisse, qui lunæ cursum obseruauerit; quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, unde dicta est Arcadia; quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ obseruationem, ut ego quidem iudico, gloriantur se natos esse. Alii obseruationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras philosophus. Itacius Libycum Atlantem primum fuisse scribit, qui astrorum motus, lunæque mutationes obseruauerit, quem postea secutus est Thales. Alii dictum esse in fabulis existimant, quod Atlas pedes in terra habuerit, hungeros ad ortum & occasum, caput ad meridiem; quod ait Arist. in lib. de causa motuum animalium; quia indicabant mundum firma sede indigere, circa quam volueretur; nam per eam sedem transire intelligitur diameter, qui ea quæ supra nos sunt, ab inferioribus dislminat. Atlantem igitur & cælestium & subterraneorum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axem mundi ita appellarunt, quod & nomen ipsum significat: dicitur enim ἄξων à particula incrementum aliquando significante & ἄξω perfero & sustineo, quia indefessus sit axis in mundi machina sustinenda. Columnas esse Atlantis Borealem & meridianum polum quidam censuerunt, quod ab his cardinibus mōdus sustineri videatur. Atlantis filiz Hyades & Pleiades fuerunt, quia post cæli siue axis ortum & stellæ ipsæ nate sunt. Has ita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peritissimi

20

30

40

Dd tiffini

Mythologia.

celsissimi astronomi, qui ad perpetuam sui memoriam nomina suorum filiorum astris indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemaei tempore Comam vocavit Berenices. Proclus in commentariis, quos in Opera & Dies Hesiodi scripsit, omnium sphaerarum animas, viresque diuinas, illas esse scripsit, quae Pleiades vocantur: ut Celeno Saturni sit anima, Sterope sphaerae Iouis, Merope Martis, Electra solis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete lunae; quarum aliae cum suis planetis, aliae cum aliis Diis rem habuisse dicuntur, quod Ouid. indicauit lib. 4. Fastorum;

10

Pleiades incipient humeros releuare paternos,
Quae septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quod in amplexus sex hinc venere Deorum,
Nam Steropeu Marti concubuisse ferunt.
Neptuno Alcyonen, & te formosa Celeno.
Maia, atq. Electram, Taygetenq. Ioui.
Septima mortali Merope tibi sisyphæ nupsit.
Poeniter: & facti sola pudore latet.

Cetera multa, quae de his fabulantur antiqui, praetermittenda censeui in praesenti, quia ad hanc partem suscepti negotii non attinent. Nunc de Endymione dicamus.

20

De Endymione.

Cap. VIII.

30

Endymion autem fuit Aethlii filius & Calices. Hic ut scribit Pausanias in prioribus Eliacis, a Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta suscepisse fabulantur, cum tamen alii tres tantum filios inquam, Pronem, Epenum, ac Aetolum; filiam Eurydicen ex Asterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum suscepisse. Habuit filiam praeterea Pisam, quae Pise Olympiae nomen dedit. Huic alium filium addidit Isacius cum ita scribat; *Isacius, filius Aethlii, & Endymionis.* Alii dicunt quod Phthir filius fuit Endymionis. Huc alunt Iouis fuisse nepotem, quippe cum Aethlius Iouis & Protogeniae fuisset filius; qui munus id a Ioue obtinuit, ut vitæ mortisque sibi esset arbiter, ut traditum est ab Hesiodo, Aeschylao, Pisandro, Pherecyde, & Nicandro in secundo rerum Aetolicarum, & ut scripsit Theopompus in Epopæis. Fertur praeterea Iupiter illum in caelum accepisse; quem, cum Iunonem, vitare conatus esset, deceptum ab Idolo oblato ad inferos detrulit. Fuerunt qui dicant Endymionem fuisse Elidis Regem, atque ob iustitiam in Deorum numerum relatum, mox impetrasse a Ioue ut perpetuo dormiret, quem alii Spartanum, alii Eleum esse crediderunt. Fama est hunc in Latmo Cariae monte in antro quodam versari solitum, ubi ciuitas erat Heracles, ut scripsit Nicander in secundo Europæ. Dicunt Lunam in illud antrum venire solitam, & cum Endymione congregi, quod ita attigit Ouid. in Epistola Leandri.

40

Non finit Endymion te pectora esse seueri.

Fac subiant animo Latmia saxa tuo.

Cicero tamen lib. primo Tusculanarum Disputationum perpetuo dormientem Endymionem in Latmo Cariae monte a Luna adamatum dicit sola oscula Lunæ accepisse, neque unquam exspectum fuisse, cum ita scribat; Endymion vero, si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui mons est Cariae, nondum opinor exspectus. Num igitur cum curare censeat,